

17. V. O. Sukhomlynskyj. *Biobibliografija: 1987–2000 rr.: bibliografichnyj pokazhchyk (2001)*. [V.O. Sukhomlynskyi. Biobibliography, 1987–2000: bibliographic index]. Kyiv.

18. V. O. Sukhomlynskyj. *Biobibliografija: 2001–2008 rr.: bibliografichnyj pokazhchyk (2008)*. [V. O. Sukhomlynskyi. Biobibliography, 2001–2008: bibliographic index]. Kyiv.

19. V. O. Sukhomlynskyj. *Biobibliografija: 2008–2013 rr.: bibliografichnyj pokazhchyk (2014)*. [V.O. Sukhomlynskyi. Biobibliography, 2008–2013: bibliographic index]. Vinnycja.

20. *Sukhomlynskyj Vasylj Oleksandrovych [Sukhomlynskyi Vasyl Oleksandrovych]. Derzhavna naukovo-pedagoghichna biblioteka Ukrainy imeni V. O. Sukhomlynskykogo*. Available at: <http://dnpp.gov.ua/ua/informacijno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedagoghy/sukhomlynskyj-v-o> (accessed: 22.03.2018).

21. Tkachenko, L. (2004). *Bibliotetsi prysvoieno im'ia vydatnoho pedahoha*. [The library is named after an outstanding teacher]. Kyiv.

22. Franhos, Kh. (1993). *Vid Sokrata do V. Sukhomlynskoho cherez Zh. Piazhe ta L. Vyhotskoho: Kopernykyv perevorot v osviti*. [From Socrates to V. Sukhomlynskyi through Jean Piaget and L. Vyhotskyi: Copernic's revolution in education]. Kyiv.

23. Khemchian, I. I. (2009). *V. O. Sukhomlynskyi pro rol osvity i biblioteki u vykhovanni dukhovno-moralnykh osnov osobystosti: bibliotekna sektsiia dlia osvitianskykh bibliotek Khersonshchyny*. [V. O. Sukhomlynskyi about the role of education and library in educating spiritual and moral principles: library section for education libraries in Kherson region]. Kyiv.

24. Chzhu Syaoman (2010). *Vplyv pedahohichnykh idei V. O. Sukhomlynskoho na rozvytok osvity v suchasnomu Kytai i mizhnarodnomu spivavtorstvi*. [Influence of V. O. Sukhomlynskyi's pedagogical ideas on the development of education in modern China and international co-authorship]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЕРЕЗІВСЬКА Лариса Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Наукові інтереси: методологія історико-педагогічної науки; історія державної освітньої політики; реформування шкільної освіти в Україні; розвиток громадсько-педагогічного руху в Україні в ХІХ–ХХ ст.; педагогічне джерелознавство, біографістика, сухомлиністика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BEREZIVSKA Larysa Dmytrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine.

Circle of scientific interests: methodology of historical and pedagogical science; history of the state education policy; school education reform in Ukraine; social and educational movement in the 19th and 20th centuries; educational source study, biography studies, study of V. O. Sukhomlynskyi's activity.

*Дата надходження рукопису 24. 06. 2018 р.
Рецензент – д.п.н. професор Н. А. Калініченко*

УДК 37.013:37(477)(092)

БІЛЕЦЬКА Ірина Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ORCID iD: 0000-0002-3372-9100
e-mail: iryna.biletska@ukr.net

КОБЕРНИК Олександр Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ORCID iD: 0000-0002-2842-0168
e-mail: kobernikan@meta.ua

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Педагогіка партнерства набуває важливого значення як вектор гуманного і творчого підходу до кожного учасника освітнього процесу. Концепція Нової української школи базується на якісно новому рівні побудови

взаємовідносин між учнями, педагогами і батьківською громадою. Новий зміст освіти щодо співробітництва педагогів і батьків з метою особистісного розвитку школярів орієнтує громаду на поважне ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.

У концептуальних засадах «Нової

української школи» зафіксовано основні принципи педагогіки партнерства: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [2].

Педагогіка партнерства, як стверджує сучасна педагогічна наука, – це чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, учителів, громади), яка організовується на принципах добровільності й спільних інтересів; ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись визначених норм (права та обов'язки) та враховуючи ціннісні орієнтири кожної зі сторін; передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їхні результати.

Серед авторів педагогіки партнерства (Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, О. Захаренко, А. Макаренко, В. Караковський, С. Лисенкова, В. Шаталов та ін.) помітне місце займає й постать видатного вітчизняного педагога В. Сухомлинського. Ідея співпраці всіх суб'єктів виховання (сім'ї, школи та громади) знайшла належне обґрунтування в педагогічній спадщині цього дослідника й ученого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До аналізу педагогічної спадщини В. Сухомлинського зверталися вітчизняні вчені: І. Бех, Г. Бондаренко, А. Богуш, М. Богуславський, А. Борисовський, М. Вашуленко, Г. Волков, В. Кузь, М. Мухін, В. Риндак, О. Савченко, О. Сухомлинська, В. Федяєва та ін. Деякі аспекти педагогіки партнерства та шляхи її реалізації в діяльності видатного педагога-гуманіста були в полі зору М. Антонця, Л. Бондар, В. Бутенка, В. Василенка, Т. Кочубей, А. Луцюка, А. Рацула, А. Розенберга, Л. Ткачук, М. Сметанського, К. Юр'євої та ін.

Мета статті полягає в розкритті сутності та шляхів реалізації педагогіки партнерства у педагогічній спадщині В. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу дослідження. Авторитарна педагогіка, за якої жив і працював В. Сухомлинський, проголошувала принципи: педагог повинен виконати задачу, покладену на нього суспільством, а дитина (учень) повинна відповідати тій ідеальній моделі, що також запрограмована суспільством. Тому ідеї Василя Олександровича, які стосувалися

педагогіки партнерства, сприймалися неоднозначно, а то й вороже, оскільки відображали гуманістичну парадигму виховання.

Ось лише деякі статті В. Сухомлинського, опубліковані в різних журналах і газетах, в яких він яскраво характеризує сутність педагогіки партнерства: «Людина неповторна», «Щоб душі не іржавіли», «Виховання почуттів», «Не бійтеся бути ласкавими», «Чистота і благородство» та ін. У своїх працях видатний педагог доводить, що партнерство – це взаємовідносини, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності, спосіб взаємодії і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначності та доповнюваності всіх її учасників, організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації, такий характер взаємовідносин, за яких зберігаються права кожної зі сторін, а їхні дії ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності.

У реалізації педагогіки партнерства, як зазначав Василь Олександрович, провідна роль належить учителю, адже той, хто не любить і не поважає дітей, не може досягти успіху в педагогічній праці, бо тільки щира любов і глибока повага педагога до вихованців породжують відповідну любов і повагу до нього, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він вчить здобувати: «все шкільне життя повинно бути пройняте духом гуманності» [6, с. 496], «у школі має панувати дух поваги до людської гідності, дух взаємного довір'я вихователів і вихованців, дух віри в людину» [6, с. 550].

Відповідаючи на запитання «Що значить хороший учитель?», В. Сухомлинський підкреслює, що це, перш за все, людина, яка любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить у те, що кожна дитина може стати доброю людиною, вміє дружити з дітьми, бере близько до серця дитячі радощі й прикраси, знає душу дитини, ніколи не забуває, що і сам він був дитиною [7, с. 40]. Він виділяє риси, без яких не може відбутися педагог: глибока віра в можливість успішного виховання дітей, гармонія серця і розуму, чуйність, сердечна турбота про людину, розуміння світу дитинства, вміння «пізнавати серцем», «проникати в душу дитини», «володіти собою, тримати себе в руках», «стримувати збудження й роздратування», «володіти ситуаціями», «створювати життєрадісні мелодії в музиці дитинства».

Видатний педагог доводить, що якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до

чогось світлого, розумного, в серці дитини ніколи не з'явиться зло. І якщо в школах є насторожені, найачені, недовірливі, а іноді й злі діти, то лише тому, що вчителі не впізнали їх, не знайшли підходу до них, не зуміли стати їхніми товаришами. Виховання без дружби з дитиною, без духовної спільності з нею можна порівняти з блуканням у темряві. Саме в цьому і полягають, на його думку, основні вимоги до педагога – стати другом своїм учням. Василь Олександрович постійно підкреслював, що вчитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Адже педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [2].

У той же час учитель, як підкреслював В. Сухомлинський, має бути завжди справедливим, адже «справедливість – це основа довіри дитини до вихователя» [7, с. 87]. При цьому основним методом вважав слово, але не повчальне чи пригнічуюче, а доброзичливе та привабливе. Він створив цілу теорію слова та його впливу на свідомість і поведінку дитини. Слово, на думку Василя Олександровича, повинно бути змістовним, мати глибокий сенс, емоційне насичення, повинно бути звернене до конкретного учня й відрізнятися правдивістю.

У виховній роботі важливий і зміст матеріалу, і тон розмови, і час цієї розмови, і зовнішній вигляд учителя, і манери його поведінки. Слово вчителя знаходить відлуння у серцях учнів і стає їхнім особистим надбанням лише тоді, коли мудрість вихователя залучає, надихає вихованців цілісністю, красою ідейно-життєвих поглядів, морально-етичних принципів. Діти дуже добре відчувають фальш слів, якщо вони не відповідають моральним переконанням вихователя. Вони зневажають того, хто намагається видати темне за світле, прикрити похмуре світлими словами. Отже, В. Сухомлинський називав слово «найтоншим дотиком до серця», здатним зробити людину щасливою й нещасною. Не секрет, що більшість шкільних конфліктів у сучасній школі відбувається через невміння вчителів використовувати дар слова або через острах «закритих» тем, які при правильному підході можуть дати дитині моральні норми.

В. Сухомлинський неодноразово у своїх працях стверджував, що педагогіка партнерства бачить в учневі добровільного і зацікавленого соратника, однодумця, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за

його результати.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем та учнями, які об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними, зацікавленими та рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за його результат. Педагогічною наукою доведено, що партнерство можливе лише при взаємодії, основою якої є діалог. Він будується за такою моделлю: довіра – рівність – добровільність – відповідальність.

Педагог зазначав, що без діалогічності не вийде взаємодії, оскільки будь-яка спільна діяльність потребує вміння домовлятися, вступати в діалог. Саме наявність та якість діалогу свідчить про рівень реалізації суб'єкт-суб'єктного підходу. У здійсненні діалогу провідними орієнтирами етичної поведінки вчителя повинні виступати: відсутність роздратування, емоційна стриманість, позитивна відкритість до суб'єкта педагогічної взаємодії, терпимість до думки іншої людини, перевага організаційних можливостей над дисциплінарними, зниження в партнерів тривожності та напруженості, перевага активних форм реагування над реактивними тощо.

Саме на здійсненні таких взаємин наполягав Василь Олександрович, а в практичній діяльності Павлиської школи стали активно практикуватися спільні походи, твори й читання віршів, слухання «музики» лісу, ріки, поля, повітря, які створювали умови для формування дорогоцінного досвіду спілкування, доброзичливих та рівноправних взаємин вихованців та педагогів.

Отже, вчителів та учнів повинна об'єднувати духовна єдність, при якій забувається, що педагог – керівник і наставник. Виховання без дружби з дитиною, без духовного єднання з нею можна порівняти з блуканням у темряві. В. Сухомлинський доводить: дітей потрібно сприймати як рівних, спільно переживати радість успіху, долати труднощі. Не можна давати дитині відчути, ніби вона гірша за інших, не здатна, відстає, не можна принижувати її гідність: вона не винна в тому, що думає повільніше за інших. Потрібно постійно підтримувати дитину, не ставити їй поганих оцінок, не робити ніякі помітки, поки вона не досягне успіху. Оцінювати не знання самі по собі і не старанність, а саме просування вперед, тому що саме це є результатом поєднання знань зі старанністю [7].

Принципово важливою, вказував видатний педагог, є орієнтація партнерської діяльності вчителя та учня на розвиток творчої індивідуальності – творчої активності, творчого мислення, здібностей до адекватної

діяльності в нових умовах. Тому важливим завданням школи має стати максимальне виявлення та використання індивідуального досвіду учнів, «окультурення» його шляхом збагачення результатами суспільно-історичного досвіду. А звідси, мета навчання повинна полягати не тільки в тому, щоб планувати загальну, єдину й обов'язкову для всіх лінію психічного розвитку, вона полягає в тому, щоб допомогти кожній дитині з урахуванням наявного в неї досвіду вдосконалювати свої індивідуальні здібності, розвиватись як особистість творча, мисляча.

При цьому вчитель, підкреслював Василь Олександрович, повинен володіти знаннями про дитячу психологію, проповідувати й реалізовувати у своїй педагогічній діяльності засади гуманної педагогіки, володіти прийомами мотивації, визнавати пріоритетності суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі. Вчитель мусить усвідомити, що перед усіма учнями завжди ставиться складна мета, водночас він всіма засобами має налаштувати їх на її досягнення, вселити в них впевненість у перемозі над труднощами. Тому вся методична робота з педагогічним колективом Павлівської школи була зорієнтована на оволодіння вчителями науковими положеннями вікової психології, дидактики і теорії виховання. Адже вчитель, як уважав В. Сухомлинський, повинен уміти пізнавати духовний світ дитини, розуміти в кожній дитині «особисте», бо немає у світі нічого складнішого й багатішого людської особистості. І саме до особистості звернений педагог у своїй діяльності, тому вчитель – це людина, яка не тільки опанувала теорію педагогіки, вона ще і практик, який відчуває дитину, вона мислитель, який з'єднує теорію та практику воедино [7].

Новою в теорії педагогіки партнерства В. Сухомлинського, що викликала широкий відгук, була ідея зближення школи та родини, як він це називав – «співдружність родини та школи». У статті «Слово до батьків» та в інших роботах автор пропагував ідею повернення педагогічної відповідальності в родину. Він писав, що не тільки школа виховує й дає освіту, а й родина, причому з першого дня існування дитини вона виконує ці ж функції. Тому родина та школа повинні розвиватись разом. Він закликав до педагогічної освіти не тільки дітей і вчителів, а й батьків. Щодо цієї проблеми, то педагог писав: «Удосконалення, поглиблення суспільного виховання означає не применшення, а посилення ролі родини. Гармонійний, усебічний розвиток можливий тільки там, де два вихователі – школа й родина – не тільки діють разом, ставлячи перед дітьми одні й ті ж вимоги, а й є одним цим,»

розділяють одні й ті ж переконання, завжди виходять з одних і тих самих принципів, ніколи не допускають розбіжностей ні з метою, ні у процесі, ні в засобах виховання» [7, с. 137].

Аналіз теоретичної спадщини видатного педагога дає підстави стверджувати, що ним була розроблена спеціальна методика спільної роботи педагогічного колективу Павлівської школи й батьків, яка одержала назву Батьківська школа. Її діяльність була спрямована на підвищення педагогічної культури батьків і містила в собі колективні й індивідуальні форми та здійснювалася на принципах цілеспрямованості, цілісності, погодженості, систематичності, причому школа в цьому співробітництві сприяла правильному вихованню дітей і опікувалася педагогічною освітою матері й батька. Василь Олександрович зазначав, що «...шкільно-сімейне виховання не тільки дає змогу добре виховувати молоде покоління, а й одночасно є дуже важливою умовою вдосконалення морального обличчя сім'ї. Без виховання дітей, без активної участі батька і матері в житті школи, без постійного духовного спілкування і взаємного духовного збагачення дорослих і дітей неможлива сама сім'я як первинний осередок суспільства, неможлива школа як найважливіший навчально-виховний заклад і неможливий моральний прогрес суспільства» [7, с. 14].

Продовжуючи цю ідею, він писав: «Батьківська педагогіка – це, на мій погляд, педагогічна освіта батьків і матерів, освіта тих, кому завтра бути батьками й матерями!» [4, с. 38]. За його переконаннями, які є надзвичайно сучасними й актуальними, нині немає важливішого у сфері виховання, ніж навчити батька і матір виховувати своїх дітей. «Без турботи про педагогічну культуру батьків, – зазначав він, – неможливо розв'язати жодного питання, що стосується навчання та виховання. Батьківська педагогіка, тобто елементарне коло знань матері та батька про те, як істота, що народилася від людини, стає людиною, – це фундамент, основа всієї педагогічної теорії і практики» [5, с. 390].

Для сучасних керівників закладів загальної середньої освіти корисним стане матеріал, викладений В. Сухомлинським у статті «Робота з колективом батьків», де описано методику проведення батьківських конференцій, батьківських днів, консультацій для батьків, випуск стіннівок, присвячених питанням виховання дітей у школі і сім'ї та ін. Педагог розробив і втілював у практику й інші форми співпраці з батьками: «Школа радості», в якій педагоги разом з батьками протягом року займалися підготовкою дітей до школи; «педагогічні понеділки» (засідання науково-

педагогічної ради і заняття психологічного семінару), «психологічні семінари» для вчителів, так звані «творчі лабораторії», які допомагали вчителю підготуватися до занять у «батьківській школі»; «педагогічна школа» для батьків. Слухачі батьківських шкіл розподілялися на групи за віком їхніх дітей: 1) молоде подружжя, у якого немає дітей; 2) батьки дошкільників (1-3 роки); 3) батьки учнів 1-2 класів; 4) батьки учнів 3-4 класів; 5) батьки учнів 5-7 класів; 6) батьки учнів 8-10 класів; 7) батьки дітей з особливими потребами.

Таким чином, родину Василь Олександрович розглядав як важливого партнера освітнього процесу, якому необхідно надати педагогічних знань і разом з ним досягати провідної мети освіти – всебічного розвитку особистості.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, сучасна освіта вимагає впровадження педагогіки партнерства, нової педагогічної етики, визначальними рисами яких є взаєморозуміння, взаємоповага та творча співпраця всіх суб'єктів взаємодії (педагога, учня, батьків, громади). Педагогіка партнерства утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми освітнього процесу, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Використання багатой педагогічної спадщини В. Сухомлинського у відповідності до сучасних реалій дасть змогу забезпечити реалізацію провідних принципів педагогіки партнерства.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Г. Л. Творча діяльність учителя як основна умова формування творчої особистості молодших школярів у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс] / Г. Л. Бондаренко. – Режим доступу: www.psyh.kiev.ua
2. Концепція «Нова українська школа». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>. 202016/12/05/ konczerpciya.pdf
3. Ракул А. Б. Сухомлинський про сімейно-шкільне та родинне виховання / А. Ракул // Наукові записки. – Випуск 78 (1). – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ ДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – 276 с.
4. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 410–414.

5. Сухомлинський В. О. Ми продовжуємо себе в дітях / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 5. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 578–584.

6. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 7–390.

7. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1988. – 310 с.

8. Сухомлинський В. А. Учитель – методист – наставник / В. А. Сухомлинський. – М.: Просвещение, 1988. – 289 с.

REFERENCES

1. Bondarenko, H. L. *Tvorcha diyalnist uchytelya yak osnovna umova formuvannya tvorchoi osobystosti molodshyh shkolyariv u pedagogichnii spadshchyni V. O. Sukhomlynskogo*. [Creative activity of the teacher as the main condition for the formation of the creative personality of junior pupils in the pedagogical heritage of V. O. Sukhomlinsky]. [Electron ic resource]. Mode of access: www.psyh.kiev.ua
2. *Koncepciya «Nova ukrainka shkola»* (2016). [New Ukrainian School Concept] [Electronic resource]. Mode of access: <http://mon.gov.ua>. 202016/12/05/konczerpciya.pdf
3. Racul, A. B. (2008). *Sukhomlynsky pro simeino-shkilne ta rodynne vykhovannya*. [Sukhomlinsky about family and school education]. Kirovograd.
4. Sukhomlynsky, V. O. (1977). *Batkivska pedagogika*. [Parental pedagogy]. Kyiv.
5. Sukhomlynsky, V. O. (1977). *My prodovzhuyemo sebe v dityah*. [We prolong ourselves in our children]. Kyiv.
6. Sukhomlynsky, V. O. (1977). *Pavlyska serednya shkola*. [Pavlysh secondary school]. Kyiv.
7. Sukhomlynsky, V. O. (1988). *Sto pored uchyteliv*. [One hundred tips for the teacher]. Kyiv.
8. Sukhomlinsky, V. A. (1988). *Uchitel – metodyst – nastavnyk*. [Teacher – methodologist – mentor]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІЛЕЦЬКА Ірина Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: полікультурні засади навчання іноземних мов у закладах середньої та вищої освіти: вітчизняний і зарубіжний досвід.

КОБЕРНИК Олександр Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: проектування виховного процесу, інноваційні педагогічні технології, зарубіжний досвід інноваційної педагогічної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

BILETSKA Iryna Oleksandrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Foreign Languages Theory and Practice, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: multicultural principles of teaching foreign languages in secondary and higher educational establishments: domestic and foreign experience.

KOBERNYK Oleksandr Mykolaiovych –

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Educational Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: educational process projecting, innovative pedagogical technologies, foreign experience of innovative pedagogical activity.

Дата надходження рукопису 14. 07. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор М. І. Садовий

УДК 378.37.03

БОГУШ Алла Михайлівна –

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України,

завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

e-mail: svrada@i.ua

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИМІРІ СТОЛІТТЯ

Сучасні громадяни України є свідками і безпосередніми учасниками подій, що відбуваються в нашій країні, та які мають неабияке значення, як це зазначено в «Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді», для їхньої подальшої долі та для визначення нової стратегії громадянсько-патріотичного виховання підростаючого покоління, любові до своєї Батьківщини, свого народу, рідної (і державної) української мови.

Вочевидь, виховуючи сучасне і прийдешнє молоде покоління, не можна залишити осторонь історичний і педагогічний досвід, невмирущої спадщини класика української педагогіки В. Сухомлинського, з дня народження якого виповнилося 100 років. На сторінках його енциклопедичної спадщини червоною ниткою проходить ідея любові до рідного краю, природи, батьків, рідної мови, Батьківщини.

Доглибність до педагогічної спадщини В. Сухомлинського в ракурсі століття ще і ще раз вражає, захоплює, дивує і водночас переконує його далекоглядність, педагогічну прозорливість і співзвучність із днем прийдешнім. Його творчість поза вимірами часу, поза вимірами будь-якої педагогічної чи освітньої науки. Його педагогічні сентенції щодо виховання майбутніх громадян нашої країни, наче «зчитано» з реалій сьогодення, вони є засадничими і програмними, кожна з них може бути концептуальною в модернізації і реформуванні сучасної освіти. Вочевидь, на будь-яку проблему чи запитання знаходимо відповідь у науково-педагогічній спадщині вченого, Педагога з великої літери, в цьому

невичерпному джерелі інноваційної думки, невмирущої і багатющої скарбниці педагогічного досвіду, мудрості, натхнення. Простий, доступний кожному педагогу і батькам стиль викладу педагогічних порад ученим несе в собі глибокий і національно-філософський смисл, спрямований на позитивний результат – виховання національно свідомого громадянина, патріота, душа і серце якого наповнені безмежною любов'ю до своєї Батьківщини, до рідної української землі, материнської співучої, солов'їної мови.

Концептуальними засадами педагогічної спадщини Василя Сухомлинського правомірно вважати виховання високодуховного національно свідомого громадянина і патріота України. Відтак, ключовими поняттями його концепції є феномени «громадянськість», «громадянське виховання», «патріотизм» і «патріотичне виховання».

Кожна людина, яка народилася, живе, виховується, навчається, працює в певній країні має право ідентифікувати себе, своє власне «я» з глибоко ємним словом «громадянин»: «я громадянин України». Натомість громадянином не народжуються. Громадянином потрібно стати, засвоїти насамперед, за образним виразом В. Сухомлинського, азбуку громадянськості в усталеному життєдіяльнісному і життєтворчому просторі людського життя.

Якщо дітей не залучати до активного громадянського життя в суспільстві, за словами В. Сухомлинського, в них виховується громадянська інфантильність, що призводить не тільки до громадянської